gemeente Barneveld

Raadsmemo Schone lucht voor iedereen

Datum:	12 mei 2023
Onderwerp:	Schone lucht voor iedereen
Ter attentie van:	De raad
Afzender:	College van Burgemeester en Wethouders
Portefeuillehouder:	B. Wijnne
Mail behandelaar	p.hermens@barneveld.nl *Telefoonnummer* 365

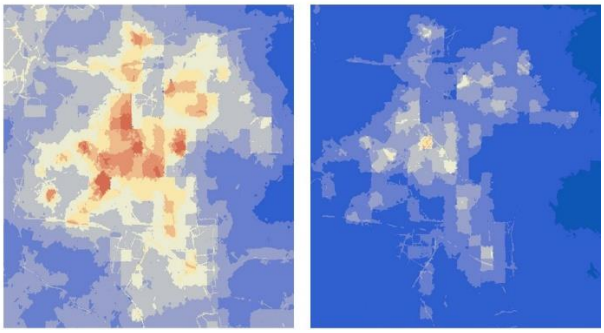
Samenvatting
In de Commissie Samenleving van 1 december jl. stond het onderwerp houtstook op de agenda. Dit onderwerp krijgt thans veel aandacht en is ook onderwerp van het Schone Lucht Akkoord (SLA). Barneveld zit niet stil als het gaat om het verbeteren van de luchtkwaliteit en is deelnemer aan het schone lucht akkoord. Deze memo geeft een overzicht van de stand van zaken en de acties die de gemeente Barneveld onderneemt om de luchtkwaliteit te verbeteren en gaat specifiek in op houtstook.

Doel
Met deze memo informeren wij u over de stand van zaken met betrekking tot de uitvoering van het schone lucht akkoord.

Inhoud memo
Het college vindt een schone, veilige en gezonde leefomgeving voor haar inwoners erg belangrijk. Schone lucht is een belangrijk onderdeel van die gezonde leefomgeving. Het streven naar schone lucht is ook opgenomen in het coalitieakkoord: “Wij pakken de fijnstofproblematiek aan. De afgelopen jaren zijn goede stappen gezet onder het Manifest Gezonde Leefomgeving Veehouderij, en dat willen we met de Regio Deal en het Schone Luchtakkoord versterkt voortzetten. Wij willen voorkomen dat nieuwe veel fijnstof uitstotende bedrijven van buiten de gemeente Barneveld zich vestigen in onze gemeente”. Daarom dat de gemeente actief meedoet aan het SLA. Wethouder Bennie Wijnne maakt sinds kort deel uit van de Landelijke Stuurgroep van het Schone lucht akkoord.

De gemeente heeft in de afgelopen jaren al veel gedaan om de luchtkwaliteit te verbeteren. Zo is met het interimbeleid vergunningverlening veehouderij ingezet op een vermindering van de emissies van fijnstof bij de veehouderij, er wordt actief voorlichting gegeven over houtstook en regionaal wordt ingezet op schoner vervoer. Uit de monitoringsgegevens van het RIVM in het kader van het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) blijkt dat onze gemeente voor stikstofoxiden en fijn stof overal voldoet aan de wettelijke normstelling van de Wet milieubeheer.

De concentratiekaarten van het RIVM laten de behaalde verbetering in onze regio duidelijk zien:

Achtergrondconcentratie fijn stof 2016 en 2020 vergeleken met de WHO-advieswaarden 2005, blauw voldoet, geel/rood is een overschrijding.
Bron: Atlas leefomgeving

In hoeverre dit het gevolg is van onze maatregelen is lastig te zeggen vanwege de veelheid aan bronnen. Het PEC heeft bepaald dat ten gevolge van het interimbeleid er in de periode 2015 – 2019 er sprake van een daling van de emissie van fijnstof met 1.000 ton uit de landbouw ten gevolge van maatregelen in de sector. Volgens de GGG is de daling van concentraties vooral toe te schrijven aan de daling van de uitstoot in de industrie en het verkeer.

Het voldoen aan de normstelling van de Wet milieubeheer betekent echter niet dat er geen nadelige gezondheidseffecten zijn ten gevolge van luchtverontreiniging. Gemiddeld leven Nederlanders door luchtverontreiniging 9 maanden korter en jaarlijks overlijden 11.000 mensen voortijdig als gevolg van blootstelling aan luchtverontreiniging (cijfers uit 2019). De verschillen in gezondheidsschade ten gevolge van luchtverontreiniging zijn groot. Afhankelijk van de locatie loopt het levensduurverlies uiteen van gemiddeld vier maanden in de schonere delen van het land tot 18 maanden op locaties met de hoogste concentraties luchtverontreiniging. In het GGD-rapport “Luchtkwaliteit in Gelderland” van 2019 komt de GGD uit op een gemiddelde van 352 verloren levensdagen in Gelderland[1]. Barneveld zit boven dat gemiddelde met ongeveer 370 verloren levensdagen gemiddeld per inwoner van boven de 30 jaar. Vooral de concentratie fijnstof is in de regio Foodvalley relatief hoog. De regio Foodvalley behoort samen met de regio Arnhem Nijmegen tot de regio’s met de slechtste luchtkwaliteit van Gelderland. De belangrijkste bronnen van dat fijnstof zijn de landbouw en het verkeer.

Schone lucht akkoord
Om de gezondheidsschade van luchtverontreiniging te beperken heeft het Rijk met provincies en gemeenten het Schone lucht akkoord (SLA) afgesloten. Deelname is vrijwillig en intussen hebben alle provincies en 91 gemeenten zich aangesloten bij het SLA. Aansluiten kan nog steeds en het aantal gemeenten dat zich aansluit is groeiende. De gemeente Ede heeft op 13 januari 2020 namens de regio het SLA getekend. Het college van Barneveld heeft op 15 december 2020 besloten dat wij ons aansluiten bij het SLA. Ook de andere regiogemeenten hebben intussen het SLA ondertekend. Het SLA bevat een aantal vaste maatregelen, die alle deelnemers, voor zover van toepassing, moeten treffen. Zo stelt het SLA dat de deelnemers gezondheidsdoelen moeten betrekken bij nieuwe mobiliteitsplannen, moeten vergunningen aan de industrie aan de strengste BBT-eisen voldoen en moeten alle deelnemers aandacht besteden aan houtstook. Voor de landbouw is onder andere bepaald dat er met de sector afspraken worden gemaakt over emissiereductie.

[1] GGD Gelderland, Luchtkwaliteit in Gelderland, 13 december 2019

Daarnaast hebben alle deelnemers een Decentraal Uitvoeringplan opgesteld, waarin zowel de landelijke als de eigen maatregelen zijn opgenomen. Binnen de regio hebben de gemeenten gezamenlijk dit uitvoeringsplan opgesteld.

Binnen de regio is afgesproken dat we dit jaar een luchtkwaliteitsplan opstellen dat als basis zal dienen voor het Decentrale Uitvoeringsplan 2024. Wij zullen dit plan uiteraard met u delen.

Het SLA is verdeeld in de thema's mobiliteit, industrie, binnenvaart en havens, landbouw, mobiele werktuigen en particuliere huishoudens (houtstook). Verder is er een aantal overkoepelende thema's als hoogblootgestelden, participatie en EU-beleid. De looptijd van het SLA is tien jaar: in 2030 moet de doelstelling van 50% gezondheidswinst zijn bereikt. Deze looptijd is er niet voor niets: veel maatregelen zijn nog in ontwikkeling, hebben tijd nodig voor de implementatie of vereisen aanpassing van de regelgeving. Wat niet wegneemt dat maatregelen die reeds kunnen worden getroffen, worden getroffen.

Het Rijk heeft voor de uitvoering van het SLA een website ingericht waar de deelnemers informatie kunnen uitwisselen over de uitvoering van het akkoord: www.schoneluchtakkoord.nl.

Nieuwe normen van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO)
In het SLA is opgenomen dat we streven naar de advieswaarden van de WHO. Hiermee werden ten tijde van het afsluiten van het SLA de WHO-advieswaarden uit 2005 bedoeld.

De WHO heeft op basis van nieuwe inzichten in 2021 nieuwe advieswaarden vastgesteld. De nieuwe advieswaarden voor fijnstof en stikstofdioxide zijn aanzienlijk strenger dan de advieswaarden uit 2005. De deelnemers aan het SLA hebben besloten het SLA niet aan te passen op grond van de nieuwe advieswaarden. Het belangrijkste doel van het SLA, 50% gezondheidswinst in 2030 ten opzichte van 2016, is met de nieuwe advieswaarden namelijk niet veranderd. Wel wordt nagegaan of er extra maatregelen genomen zouden kunnen worden die ons naar de nieuwe WHO-advieswaarden zouden kunnen brengen. Dat onderzoek loopt nog.

Inzet van de gemeente Barneveld
Een aantal maatregelen die in het SLA zijn opgenomen zijn voor onze gemeente van belang. Een deel van deze maatregelen, zoals die op het gebied van mobiliteit, wordt thans in regioverband opgepakt. Voor een aantal maatregelen, zoals industrie en mobiele werktuigen, volgen we de landelijke ontwikkelingen. We hebben een actieve bemoeienis bij de thema's landbouw en houtstook. Hieronder gaan we hier verder op in.

Thema landbouw
Een voor ons belangrijke sector als het gaat om schone lucht is de landbouw (veehouderijsector). Dit heeft al enkele jaren de aandacht van de regio en in 2016 is het Manifest gezonde leefomgeving veehouderij afgesloten. Deze aanpak volgt twee sporen. De uitstoot van fijnstof wordt tijdens de vergunningaanvraag zoveel mogelijk teruggedrongen. Tegelijkertijd stimuleren en versnellen we de ontwikkeling van emissiereducerende technieken. Het SLA sluit aan bij dit manifest en de Regiodeal, waarin emissiereductie is opgenomen.

In het Decentrale Uitvoeringsplan van onze gemeente is over de landbouw een aantal acties opgenomen. Hierbij wordt ingezet op verlaging van emissies door het toepassen van de best bestaande technieken in stalsystemen, zo mogelijk ook in bestaande stallen, op het verbeteren van het toezicht en de handhaving en op het uitvoeren van experimenten.

Belangrijk is ook dat in het kader van het SLA de pluimveesector een eigen fijnstofemissiereductieplan heeft opgesteld. Dat plan is grotendeels door de Staatssecretaris overgenomen. Kern van het plan is dat veehouders in gebieden met

een slechte luchtkwaliteit voor hun bedrijf bepalen hoe ze de emissie van fijnstof kunnen beperken. Op dit moment voert het PEC een pilot uit om te bepalen hoe dat kan worden vormgegeven. Het plan van de pluimveesector draagt aanzienlijk bij aan het realiseren van de doelstellingen van het SLA. Deze pilot is bijna afgerond. Wij zullen de rapportage ter informatie aan u toezenden.

De gemeente Barneveld participeert in de themagroep landbouw van het SLA. Wij hebben daarin het voortouw genomen met betrekking tot het fijnstofemissieplan van de sector. Voorts zijn we bezig met het ontwikkelen van instrumenten die onder de Omgevingswet kunnen worden toegepast om de emissies te reduceren.

Huishoudens en houtstook
Het stoken van hout in houtkachels, vuurkorven en barbecues levert een belangrijke bijdrage aan de uitstoot van fijnstof. Het aandeel $PM_{2.5}$ uit houtstook bedraagt ongeveer 23 procent in de landelijke $PM_{2.5}$ uitstoot. Sinds 1990 is het relatieve aandeel van fijnstof uit houtkachels verdubbeld. De oorzaak is vooral het schoner worden van de andere bronnen van fijnstof en de flinke toename van het aantal houtkachels de laatste tijd.

Mensen kunnen veel last hebben van houtrook, zeker mensen die longproblemen hebben. Het stoken van hout ligt dan ook al enige tijd onder vuur van onder andere de Stichting houtrookvrij en het Longfonds en is al meerdere malen in de Raadscommissies Samenleving en Grondgebied besproken.

Vanwege de bijdrage die houtrook levert aan de fijnstofemissies is het onderwerp als thema opgenomen in het SLA. De SLA-deelnemers, waaronder Barneveld, vinden het belangrijk de hinder en mogelijke gezondheidsschade van houtstook terug te dringen. Daarom dat we ons actief opstellen bij dit onderdeel van het SLA. Wel is het van belang te noemen dat wij voor het terugdringen van overlast sterk afhankelijk zijn van landelijke ondersteuning hierin.

Het SLA zet bij houtstook sterk in op voorlichting en communicatie. Er is landelijk een toolkit ontwikkeld die door gemeenten, ook in Barneveld, wordt gebruikt om te communiceren over de schadelijke effecten van houtrook en hoe deze te voorkomen. De gedachte daarbij is dat het goed stoken van het juiste hout onder de daarvoor geschikte omstandigheden de overlast en gezondheidsschade beperkt. Voorlichting en communicatie moeten ertoe leiden dat bezitters van een houtkachel deze alleen gebruiken als dat kan en deze dan goed gebruiken. De kachelbranche biedt daarom stookcursussen aan kopers van een nieuwe kachel, die overigens door alle bezitters van een houtkachel te volgen zijn.

Er zijn twee hulpmiddelen beschikbaar om te weten of de omstandigheden geschikt zijn om te stoken. Dat zijn de stookwijzer en het stookalert van het RIVM. De website van het RIVM gaat in op de verschillen: de Stookwijzer geeft een ‘realtime’ stookadvies (code blauw, oranje of rood) op postcodeniveau. De adviezen van de Stookwijzer gaan over het ‘hier en nu’ en zijn lokaal. Iedereen kan op elk moment van de dag de Stookwijzer raadplegen. Een stookalert heeft een andere insteek. Het is een oproep vooraf om niet te stoken bij extreem ongunstige weersomstandigheden in een groot gebied (ten minste de helft van de provincie) of bij smog. Het RIVM geeft het stookalert actief af. Een stookalert komt maar weinig voor (dit jaar is er in Gelderland nog maar één geweest) en is daardoor als instrument weinig effectief. Het RIVM is thans bezig om het stookalert en de stookwijzer te integreren. De verwachting is dat het nieuwe instrument eind van dit jaar beschikbaar zal zijn.

In het kader van het SLA is in 2021 met negen gemeenten, waaronder Barneveld, een proef voorbereid om een stookverbod af te kondigen bij een stookalert. Een dergelijk verbod zou mogelijk geregeld kunnen worden met een beleidsregel op grond van artikel 7.22 van het Bouwbesluit. De pilot is echter niet doorgegaan, onder andere vanwege het bijna niet kunnen handhaven van het verbod. Voor alle deelnemende gemeenten was dat reden om de proef (nog) niet uit te voeren.

Vervolg
Het SLA is tot 2030 in uitvoering. Dat betekent dat er gaandeweg maatregelen beschikbaar komen en worden voorgesteld die de doelstellingen van het SLA dichterbij moeten brengen.